

Samhällsvetenskaplig forskning vid en vårdcentral

Cecilia Henning

Gillis Samuelsson

Ludmila Jonas

Harald Swedner

Mats Lieberg

Birthe Vang

Per Nyberg

I denna artikel ger samhällsforskarna vid vårdcentralen i Dalby en överblickande bild av arbetet inom den samhällsvetenskapliga forskargruppen vid Dalby vårdcentral. Den inleds med en beskrivning av gruppens målsättning och arbetsmetoder och innehåller därefter kortfattade presentationer av de aktuella forskningsprojekten. Artikeln har utarbetats av Cecilia Henning, Ludmila Jonas, Mats Lieberg, Per Nyberg, Gillis Samuelsson, Harald Swedner och Birthe Vang.

Samhälleliga processer och sociala problem

Framväxten av dagens högproduktiva industrisamhällen har baserats på en långtgående specialisering av arbetslivet. Denna specialisering har, i samspel med urbaniseringsprocessen och strukturförändringarna på arbetsmarknaden, medfört en långt driven koncentration och centralstyrning av stora delar av samhällslivet. Samtidigt som denna utveckling otvivelaktigt har resulterat i en kraftigt förbättrad materiell standard, har den emellertid också lett till förändrade familjefunktioner, hög rörlighet och stark social segregation.

Den snabba förändringstakten ställer stora krav på anpassningsförmåga och flexibilitet, krav som många människor inte klarar av. Följden blir en ökad förekomst av psykosomatiska besvär, ett ökat missbruk av medicin, alkohol och narkotika och en ökning av olika former av asocialt och kriminellt beteende. Den livsstil och den syn på människor,

som gör sig starkast gällande i detta samhälle, är anpassad till industrisamhällets produktionsförhållanden. Den lägger vikt vid sådana egenskaper som fysisk och psykisk hälsa, konkurrensförmåga, prestationsförmåga och konsumtionsförmåga. I ett samhälle där man premierar dessa egenskaper, framstår med nödvändighet barn, handikappade, sjuka och gamla som resursfattiga.

Ett högproduktivt samhälle förutsätter att många människor accepterar att byta arbetsplats och boendemiljö. Detta leder till att det blir svårare att skapa och upprätthålla stabila sociala kontakter i närmiljön. Mycket tyder på att detta framförallt drabbar de resursfattiga grupperna. Samhälleliga institutioner måste i detta läge ta en successivt växande del av ansvaret för människors välfärd.

Dalbydistriktet ger en rad exempel på lokalsamhällen som genomgått denna förändring. Det omfattar fyra f.d. landsbygdskommuner, vilka nu är inkorporerade med Lunds kommun. Området karaktäriseras sedan ungefär tio år tillbaka av en kraftig befolkningsökning och av en snabbt expanderande villabebyggelse.

Dalbydistriktet har tidigare varit ett jordbruksområde med inslag av sten- och byggnadsindustri, men tätorterna i området antar nu mer och mer karaktären av förorter till Malmö och Lund. Invånarantalet uppgår fn till omkring 18 000, varav tre fjärdedelar är bosatta i någon av områdets fyra tätorter (Dalby, Genarp, Södra Sandby och Veberöd). Enligt kommunens befolkningsprognoser kommer invånaran-

.....
Inom den samhällsvetenskapliga forskningsgruppen vid Dalby vårdcentral ser vi på vårt arbete som en del av den kunskapsproduktion som behövs för att bedriva detta förändringsarbete på ett målmedvetet och rationellt sätt.
.....

talet i distriktets tätorter att öka ytterligare. Samtidigt kan man vänta sig en utglesning av landsbygdsbefolkningen och en successiv föryngring av befolkningen i tätorterna.

Målsättning för den samhällsvetenskapliga gruppens arbete

Vårdcentralen i Dalby har tilldelats en viktig roll i det förändringsarbete som för närvarande pågår inom sjukvården och socialvården i Sverige. Inom den samhällsvetenskapliga forskningsgruppen vid Dalby vårdcentral ser vi på vårt arbete som en del av den kunskapsproduktion som behövs för att bedriva detta förändringsarbete på ett målmedvetet och rationellt sätt. Den insatsen kan vi göra med hjälp av vår kunskap om hur samhället fungerar och vår kännedom om hur man bygger upp nytt vetande om sociala processer genom att samla in, bearbeta och analysera tillgänglig information. Detta arbete kan vi bäst utföra om vi bedriver vår forskning i intimt samspel med dem som är verksamma vid vårdcentralen och med de invånare i Dalbyregionen som kommer i kontakt med vårdcentralen på olika sätt.

Vi vill aktivt medverka i arbetet på att bygga upp och utveckla det åtgärdsprogram som skall förverkligas i och genom vårdcentralen. Resultaten av vårt forskningsarbete blir mera meningsfulla, om planerna för detta forskningsarbete utformas i nära anslutning till det dagliga arbetet vid vårdcentralen. Vi betecknar vår forskning som aktionsförknippad

.....
Vi värjer oss mot alla försök att hänvisa kunskapsproduktion och förändringsarbete till två hårt separerade aktivitetsfält.
.....

forskning – eller kortare och koncisare *aktionsforskning*.

Den kunskapsproduktion, som vi hittills har sysslat med, kan i stor utsträckning betraktas som ett slags aktionsrelevant forskning av traditionell typ (i anglo-saxisk litteratur kallar man ofta detta för "policyrelevant research"). Vi strävar emellertid medvetet efter att förverkliga ett sätt att forska, som utgår från vår uppfattning att det existerar ett djupare och ofrånkomligt samband mellan kunskap och aktion. Vi anser att forskning måste bygga på ett nära samspel mellan värderingar och kunskaper. Det betyder att vi värjer oss mot alla försök att hänvisa kunskapsproduktion och förändringsarbete till två hårt separerade aktivitetsfält.

Som en konsekvens av detta betraktelsesätt ser vi det som en angelägen uppgift att utveckla metoder och redskap för ett målmedvetet och rationellt förändringsarbete. Vi vill bland annat utveckla de metoder för förändringsarbete som brukar kallas för medvetandegöring, mobilisering av outnyttjade resurser och återföring av nyvunnen kunskap till problemdrabbade grupper. I detta utvecklingsarbete knyter vi an till idéer och metoder, som formulerats av bl.a. Kurt Lewin, Saul Alinsky och Paulo Freire.¹

Till de idéer, som vi vill pröva i vårt arbete, hör att dra in alla yrkesgrupper vid vårdcentralen i forskningsarbetet. Vi vill också engagera invånarna i Dalbydistriktet i detta arbete. Detta kan t.ex. ske genom studiecirkelar kring viktiga praktiska och teoretiska problem. Ett sådant arbete skulle kunna bidra till uppbyggandet av en lättfattlig och tydlig bild av hur Dalbyregionen förändras genom den verksamhet som bedrivs vid vårdcentralen. Denna kunskap kan sedan åskådliggöras och spridas genom utställningar och andra former för information på t.ex. skolor, bibliotek och dagcentraler.

En sådan aktionsforskning måste enligt vår upp-

¹ Se t.ex. Kurt Lewin, "Resolving Social Conflicts", New York 1948, Saul Alinsky, "Rules for Radicals", New York 1971, och Paulo Freire, "Pedagogik för förtryckta", Stockholm 1972. Dessa författares tankegångar beskrivs kortfattat i Harald Swedner, "Aktionsforskning och samhällsarbete – två former för förändringsarbete" (i "Plan" nr 3: 1977).

fattning – pga att de tillgängliga forskningsresurserna självfallet är begränsade – inriktas på problemen inom väl specificerade grupper av befolkningen. Vi har kommit fram till att det vid vårdcentralen i Dalby, där sjukvård och socialvård samarbetar med varandra, är naturligt att inrikta det samhällsvetenskapligt orienterade forskningsarbetet på tre resursfattiga grupper, som ofta drabbas av sociala problem och som i hög grad är beroende av sjukvårdens och socialvårdens resurser: *barn och ungdomar, fysiskt och psykiskt handikappade och äldre*. Vid vårdcentralen finns det också ett stort behov av samhällsvetenskapligt orienterad forskning med inriktning på *personer som måste utnyttja sjukvårdens och socialvårdens resurser på grund av sjukdomsfall, olyckshändelse, arbetslöshet och andra omständigheter*. Vi är också inriktade på att använda en del av våra resurser för en analys av framväxten av *samspelet mellan sjukvård och socialvård*.

De forskare som nu arbetar inom den samhällsvetenskapliga forskargruppen (Cecilia Henning, Mats Lieberg, Per Nyberg, Gillis Samuelsson och Birthe Vang) har inriktat sitt arbete på problem inom följande fyra forskningsfält:

barn och ungdomar	Cecilia Henning och Birthe Vang
personer som blir föremål för sjukvård pga olycksfall och sjukdomar	Per Nyberg
fysiskt och psykiskt handikappade	Mats Lieberg
äldre	Gillis Samuelsson

Harald Swedner, som fungerar som vetenskaplig handledare för gruppen, arbetar också på en teoretisk ram för gruppens forskning och på analyser av fundamentala mätproblem. Detta sker delvis i anslutning till *en studie av levnadsnivån i olika delar av Dalbydistriktet*, som Per Nyberg och Harald Swedner utför tillsammans. Ett viktigt led i detta

.....
Många av de problem, som man brottas med i skolan, tex skolk, vandalism och mobbning, bör inte betraktas som speciella skolproblem utan snarare som avspeglingar av problem i det samhälle varav skolan är en del.

teoretiska arbete består i försök att vidareutveckla en modell för hur tillgängliga resurser av olika slag "transformeras" genom processer och aktiviteter inom olika samhälleliga institutioner och hur dessa "resurstransformeringar" påverkar invånarnas levnadsnivå och välfärd.

Presentation av aktuella forskningsprojekt

Vid formulering av frågeställningarna inom det samhällsvetenskapliga forskningsarbetet vid vårdcentralen i Dalby har vi utgått ifrån de övergripande resonemangen i de föregående avsnitten i denna artikel. Vi har i föregående mån försökt att använda oss av dem som en gemensam teoretisk referensram.

Aktionsinriktat utvecklingsarbete för barn och ungdomar

Barn och ungdomar har på flera sätt fått det bättre i dagens Sverige. De lever på en hög materiell standard och deras fysiska hälsa har successivt blivit bättre. Men välfärdssamhället skapar också problem. Många primära funktioner som uppfostran, vård och social kontroll, har till stor del flyttats över från familjen till andra samhälleliga institutioner (daghem, skolor, fritidsgårdar etc). En konsekvens av att ansvaret för barnens omvårdnad och uppfostran har splittrats upp på familjen och en rad samhällsinstitutioner, är att det ofta uppstår motstridiga normsystem, vilket skapar otrygghet för barnen och ungdomar. Inom familjen lär de sig att sätta värde på kontinuitet och social närhet, men i storsamhället måste de lära sig att klara snabba förändringar och att fungera i miljöer med markerade sociala klyftor. Ungdomarna i dagens samhälle lever mitt i en brytningstid och måste anpassa sig till en allt snabbare samhällelig förändringsprocess. Medvetenheten om att det förhåller sig på detta sätt har

Det sätt på vilket de sociala problemen i Dalby manifesteras på individnivå kommer att relateras till sociala processer och strukturer i lokalsamhället och storsamhället.

ökat snabbt bland dem som arbetar i skolan. Många av de problem, som man brottas med i skolan, t ex skolk, vandalism och mobbning, bör inte betraktas som speciella skolproblem utan snarare som avspieglingar av problem i det samhälle varav skolan är en del.

Skolan erbjuder en lämplig utgångspunkt när det gäller att kartlägga och analysera de problem, som generellt drabbar barn och ungdomar i ett område. Alla barn i skolpliktig ålder tillbringar ju en stor del av sin tid i skolan, och skolmiljön spelar utan tvivel en viktig roll för barns och ungdomars uppfostran och utveckling.

Huvudsyftet är att analysera och beskriva de samhällseliga processer, som skapar sociala problem bland barn och ungdomar. Projektet syftar även till att utveckla samarbetet mellan vårdcentralen och skolan inom skolhälsovården och elevvården. Genom att samarbeta med sådana specialister som barnläkare, barnpsykiatriker, psykologer och socialarbetare vill vi också försöka fastställa de faktorer som påverkar enskilda problemdrabbade elevers utveckling och anpassning i skolan.

Projektet är aktionsinriktat. Det skall leda till aktioner och åtgärder i syfte att generellt förbättra förhållandena för högstadieeleverna i distriktets centralskola. Vi avser också att – i nära samarbete med personal i skolan och vid vårdcentralen – föreslå åtgärder, som är direkt inriktade på att stödja problemdrabbade elever.

Det sätt på vilket de sociala problemen i Dalby manifesteras på individnivå kommer att relateras till sociala processer och strukturer i lokalsamhället och storsamhället. Vi utgår från att nyanserad beskrivning av orsakerna till de sociala problemen bland barn och ungdomar i Dalbydistriktet kommer att öka skolpersonalens och vårdpersonalens förståelse för barns och ungdomars levnadsbetingelser i en snabbt expanderande småhusmiljö i utkanten av

en storstadsregion. En ökad insikt om dessa sammanhang bland invånarna i distriktet kommer också att underlätta genomförandet av åtgärdsprogram till gagn för barnen och ungdomarna i distriktet.

Ekonomiska konsekvenser av en sjukdomsperiod

De personer som försörjer sig genom förvärvsarbete är tillförsäkrade en ekonomisk grundtrygghet vid sjukdom bland annat genom sjukpenningförsäkringen. Alltför litet är emellertid känt om hur denna försäkring fungerar i praktiken. De studier av dess effekt, som hittills utförts i Sverige, har huvudsakligen två brister – dels har man inte studerat effekterna på hela det hushåll som den sjukskrivne tillhör, dels har man i analyserna inte tagit med den sjukskrivnes samtliga inkomster. Studierna har ensidigt inriktats på relationen mellan sjukpenninggrundade inkomst och sjukpenningbelopp. Vi vet därför inte på vilket sätt och i vilken utsträckning som människors levnadsförhållanden påverkas av en sjukdomsperiod. Drabbas alla i stort sett lika, eller medför sjukskrivningen större problem för resursfattiga hushåll?

Problem av denna art har vi tagit upp i en studie, som beskriver hur hushållets ekonomi påverkas av att en hushållsmedlem blir sjukskriven. Hur inverkar avbrottet i de löpande inkomsterna på den ekonomiska planeringen? Ersätter sjukpenningen den förlorade arbetsinkomsten? Uppstår det "glapp" i de normala inkomstströmmarna? Hur påverkas hushållet i så fall av detta?

Studien bygger på ingående intervjuer med 72 sjukskrivna personer (48 män och 24 kvinnor). Intervjuer genomfördes i början av sjukskrivningen och en tid efter det att den hade avslutats. Frågorna i intervjun avsåg hela det drabbade hushållet.

För varje hushåll jämförde vi den normala inkomstsituationen med inkomstförhållandena under sjukskrivningsperioden. På detta sätt fick vi ett

Ganska många av de intervjuade – omkring 70 procent – uppgav minst en "subjektiv" indikator på ekonomisk ansträngning.

De bestod oftare av ensamstående personer, de hade oftare en osäker försörjningssituation och följaktligen oftare en instabil ekonomi redan innan sjukskrivningen.

"objektivt" mått på sjukskrivningens ekonomiska konsekvenser för hushållet. Vi ansåg emellertid inte detta mått vara tillräckligt och kompletterade därför med en rad "subjektiva" indikatorer på de ekonomiska påfrestningar som hushållet utsattes för under sjukskrivningstiden.

Patienterna visade sig ha svårt att förutsäga den ungefärliga längden på sjukskrivningen, delvis till följd av bristande information från sjukskrivande läkare.

De flesta studerade hushåll disponerade mer pengar än normalt under sjukskrivningsperioden, men på grund av eftersläpande löneminskningar låg den totala upprätthållna inkomstnivån i gruppen genomsnittligen mycket nära den normala. Det fanns emellertid ett ganska stort antal hushåll, där den totala inkomsten under sjukskrivningstiden blev betydligt lägre än normalt. Ganska många av de intervjuade – omkring 70 procent – uppgav minst en "subjektiv" indikator på ekonomisk ansträngning. Detta gav oss anledning att närmare studera de hushåll som upplevde många problem under sjukskrivningen. Dessa visade sig vara yngre än dem som upplevde att de klarade sjukskrivningen bättre. De bestod oftare av ensamstående personer, de hade oftare en osäker försörjningssituation och följaktligen oftare en instabil ekonomi redan innan sjukskrivningen. De störningar av inkomstströmmarna som uppstår till följd av bristande överensstämmelse mellan sjukpenningrutinerna och normala löneutbetalningar förstärker uppenbarligen dessa problem.

För att minska de ekonomiska problem, som uppstår under sjukskrivningar, föreslår vi en ökad information om tänkbara ekonomiska konsekvenser till såväl läkare som patienter. Vidare menar vi att målsättningen för sjukförsäkringen bör förändras. Målet bör vara att upprätthålla den sjukskrivnes konsumtionsnivå under sjukskrivningstiden och

inte enbart att upprätthålla en viss inkomstnivå. En förutsättning härför är att de sjukskrivna erhåller sin sjukpenning med samma regelbundenhet som de vanliga löneutbetalningarna.

En studie av de fysiskt och psykiskt handikappades sociala situation

Personer med nedsatt fysisk, psykisk eller intellektuell förmåga och personer, som är socialt utslagna, brukar ofta betecknas som handikappade. Handikappade har i de flesta kulturer och samhällssystem en låg social position. De avviker på olika sätt från det som av samhället betraktas som " normalt " och " fullvärdigt " .

De handikappade i Sverige har under senare år fått det bättre, materiellt och ekonomiskt. Men man kommer dock inte ifrån att det fortfarande finns attityder och fördomar, som hindrar de handikappade i deras strävan mot likaberättigande i samhället. Att vara handikappad innebär också att man har begränsade möjligheter till utbildning, att man inte kan välja yrke och boendemiljö lika fritt som andra och att man har begränsade möjligheter att röra sig ute i samhället. En alltmer komplicerad samhällsmiljö, som bl.a. ställer ökade krav på den enskilde individen i arbetslivet, har lett till en ökad särbehandling och utslagning av de handikappade. Konkurrenstänkandet i dagens samhälle verkar i samma riktning.

Betraktar man handikappproblematiken i detta perspektiv inser man att det är förhållandena i samhället och omgivningens attityder, normer och krav, som i praktiken avgör om en individ betecknas som handikappad. Att vara handikappad betyder inte enbart att sakna en viss egenskap eller funktion. Det innebär också en bristfällig anpassning mellan individuella förutsättningar och omgivningens krav. Ett handikapp bör därför ses som ett socialt fenomen, vars existens till stor del beror på och påver-

Det är förhållandena i samhället och omgivningens attityder, normer och krav, som i praktiken avgör om en individ betecknas som handikappad.

.....
Förekomsten av påtagliga fysiska och psykiska funktionshinder har hittills (när halva distriktet har inventerats) konstaterats hos cirka tio procent av invånarna.
.....

kas av samhälleliga krav och värderingar.

Handikappprojektet i Dalby består *dels* av en inventering av antalet personer i Dalbydistriktet med fysiska och psykiska funktionshinder, *dels* av en sociologiskt inriktad studie av dessa personers sociala och medicinska behov.

Arbetet i projektet har hittills huvudsakligen varit inriktat på att kartlägga förekomsten av fysiska och psykiska funktionshinder bland invånarna i Dalbydistriktet. Denna inventering har i huvudsak haft karaktären av en uppsökande verksamhet med distriktssköterskorna som informationsinhämtare. Samtliga hushåll i området besöks, och uppgifter om funktionshindrade personer insamlas systematiskt med hjälp av speciella frågeformulär. Förekomsten av påtagliga fysiska och psykiska funktionshinder har hittills (när halva distriktet har inventerats) konstaterats hos cirka 10 procent av invånarna.

Ett viktigt led i arbetet med handikappundersökningen består i utarbetandet och genomförandet av aktionsprogram. Genom att komma med förslag till praktiska vårdåtgärder, genom att mobilisera outnyttjade resurser och genom att medvetandegöra invånarna i området om sambandet mellan handikappproblem och samhälleliga processer vill vi medverka till en förbättring av de handikappades totala situation.

Inom projektet kommer vi att följa upp resultaten från den uppsökande verksamheten med en fördjupad sociologisk studie. Avsikten med den är att på grundval av en serie intervjuer och samtal med funktionshindrade och med personer i deras närmaste omgivning försöka beskriva och analysera de sociala processer som är förknippade med att vara handikappad. Vi vill också försöka finna vägar att påverka dessa sociala processer i riktning mot en högre levnadsnivå för de handikappade. Vi frågar oss bland annat hur de handikappades sociala kon-

takter och gruppgemenskap påverkas av deras egna vanor och av deras attityder till omgivningen. Vi är naturligtvis också intresserade av hur andra människors beteenden och värderingar påverkar de handikappades situation.

Social åldersforskning

Att åldras i ett högindustrialiserat samhälle innebär att man i allt större utsträckning och allt tidigare i livet kopplas bort från arbetsmarknaden med dess höga krav på effektivitet, flexibilitet och anpassningsförmåga. De gamla befinner sig i stigande utsträckning utanför de tunga beslutsfattarorganen i dagens samhälle, och de äldres sociala isolering blir ett allt större problem. Å andra sidan har de äldres materiella villkor förbättrats markant. Samhället har kraftigt ökat sina stödåtgärder i olika former för de äldre.

Den sociala åldersforskningen i Dalby syftar till att inom ramen för detta perspektiv fördjupa våra kunskaper om åldrandet i dagens samhälle. Projektet är en del av en tvärvetenskaplig longitudinell studie av 1902 och 1903 års kohorter i Dalbydistriktet. Gruppen bestod ursprungligen av 192 personer. Studien syftar till att belysa åldrandeprocessen ur levnadsnivåsynpunkt från och med pensioneringsåret och ett antal år framåt i tiden.

En viktig del i studien är den historiska analysen av den samhällsmiljö som påverkat och format gruppen under deras tidigare liv. I denna historiska studie har vi försökt beskriva arbetsmarknadsförhållanden, skolan, bostadsförhållandena och sjuk- och socialvården i Dalbydistriktet mot bakgrund av utvecklingen på nationell nivå. Dessa historiska kunskaper behövs för att förstå pensionärernas nuvarande situation och deras attityder till olika företeelser.

Genom intervjuer har vi även samlat in data om pensionärernas attityder till olika sociala aktiviteter och till vårdinsatser för de äldre. Vidare belyser vi

.....
De gamla befinner sig i stigande utsträckning utanför de tunga beslutsfattarorganen i dagens samhälle.
.....

En viktig del i studien är den historiska analysen av den samhällsmiljö som påverkat och format gruppen under deras tidigare liv.

deras syn på pensioneringsförberedelserna, pensioneringsprocessen, den invanda hemmiljön, trygghetsfrågorna, hemsjukvården, vården under livets sista stadium och döden.

Projektledaren har personligen intervjuat alla de studerade pensionärerna i deras egen hemmiljö. Hittills har pensionärerna intervjuats vid 67, 69, 71 och 73 års ålder. Både strukturerade intervjuer och ostrukturerade intervjuer (med bandupptagning) har genomförts. De omfattande material, som samlats in i samband med denna tvärvetenskapliga studie, ger möjligheter till ingående analyser av åldrandeprocessen och av de äldres levnadsvillkor i dagens samhälle.

Förutom att studien skall fördjupa våra kunskaper om åldrandet, är den inriktad på att initiera "fältförsök" på grundval av undersökningsresultaten. Ett begränsat försök i den riktningen är den förmedlingsverksamhet av tillfälliga småjobb åt pensionärer som startade 1972. En annan försöksverksamhet, som initierades i anslutning till projektet, är samtalsgrupper för pensionärer.

Det fortsatta arbetet kommer att inriktas på studier av de grupper inom pensionärspopulationen, som drabbats av sjukdom och sociala problem. Denna del av studien kommer framför allt att ge kunskap till gagn för dem som arbetar i hemsjukvården och andra former av öppen åldringsvård.

Levnadsnivån i olika delar av Dalbydistriktet
Verksamhetsområdet för vårdcentralen i Dalby omfattar mycket olikartade miljöer. Det finns områden som i befolkningsstruktur och näringsgrenssammansättning i mycket har karaktär av renodlade avfolkningsbygder, men det finns också områden med nyuppförd villabebyggelse som fungerar som pendlingsförorter till Malmö och Lund.

Mycket är okänt om hur dessa miljöer fungerar. Kan de som bor där uppnå en hög livskvalitet, en hög levnadsnivå och en hög välfärd? Är de miljö-

bundna resurstillgångarna större för dem som bor i de äldre bebyggelsemiljöerna? Har invånarna i de nybyggda områdena större möjligheter att driva igitom krav av betydelse för deras livskvalitet, levnadsnivå och välfärd?

Vi undersöker dessa problem i en nyligen påbörjad studie, som har implikationer för hela den samhällsvetenskapliga gruppens verksamhet. I denna studie vidareutvecklas den resurstransformeringsmodell, som vi utgått från vid formuleringen av forskningsprogrammet i sin helhet. Vi kommer också att försöka beskriva de tillgängliga resurserna i Dalbyområdet, hur dessa resurser utnyttjas av invånarna och vilka effekter detta resursutnyttjande har på deras livskvalitet, levnadsnivå och välfärd. Syftet med en sådan beskrivning är att skapa underlag för en bedömning av den lokala effekten av olika typer av samhälleliga åtgärder (tex effekter av miljöpåverkande åtgärder av kompensatorisk art). Ett viktigt praktiskt syfte med studien är att vi vill ta reda på i vilken utsträckning det är möjligt att bygga upp en utökad hemsjukvård i distriktet.

Studien skall utföras i fem bostadsområden. Dessa har valts så att både tätortsmiljöer och glesbygdsmiljöer blir representerade. Inom dessa två huvudgrupper studerar vi dels miljöer med många resursrika hushåll, dels miljöer med många resursfattiga hushåll. Underlaget för analysen av de utvalda områdena utgörs av tillgängliga statistiska uppgifter om de fem områdena och av information från distriktsköterskor, läkare, socialarbetare och andra med kunskaper om våra områden. Vi kommer också att samla in information genom strukturerade intervjuer, genom informella samtal och genom direkt observation. I våra analyser kommer vi bl a att använda oss av en tidsbudgetmetod, som underlättar levnadsnivåjämförelser mellan sinsemellan olikartade

Vi kommer också att försöka beskriva de tillgängliga resurserna i Dalbyområdet, hur dessa resurser utnyttjas av invånarna och vilka effekter detta resursutnyttjande har på deras livskvalitet, levnadsnivå och välfärd.

miljöer. Vi är inställda på att i samarbete med invånarna i undersökningsområdena utarbeta förslag till förändringar i områdena, om detta framstår som önskvärt och naturligt.

Studien kommer att aktualisera en rad metodproblem, bland annat vid studiet av anspråksnivån hos invånarna i de fem områdena. Den måste bygga på ingående diskussioner av olika metoder för att fastställa anspråksnivån för viktiga levnadsnivåkomponenter (som hälsa, kunskap, makt, trygghet och gemenskap) och av olika sätt att analysera resursfördelningen mellan individer och hushåll.

Gemensam grundhållning

Gemensamt för dessa studier är bland annat att vi vill producera kunskap som kan bli till nytta i ett förändringsarbete, som är till gagn för problemdrabbade och resursfattiga grupper och individer. Denna målsättning står i god samklang med den inriktning på att omsätta erhållna forskningsresultat i praktiska vårdåtgärder, som varit ett karaktäristiskt drag för verksamheten vid vårdcentralen i Dalby sedan dess tillkomst och som bl.a. kan exemplifieras med strävandena inom diabetesvården och åldringsvården. Gemensamt är vidare att vi vill medverka i arbetet på att utforma och pröva nya vårdformer "ute i samhället" och att vi lägger stor vikt vid att sprida information om resultaten av våra studier till alla berörda grupper och individer i vårt verksamhetsområde.

REFERENSER

- Henning, Cecilia:* Ungdomars fritid i Genarp, Dalby 1976, stencil.
- Henning, Cecilia:* Rapport från försöksprojekt i Genarp, Dalby 1976.
- Henning, Cecilia:* Plan för aktionsinriktat utvecklingsarbete för barn och ungdomar i Dalbydistriktet, Dalby 1976.
- Lieberg, Mats:* Plan för handikappundersökningen i Dalby, Dalby 1976, stencil.
- Lieberg, Mats, Eriksson, Astrid och Swahn, Kerstin:* Handikappundersökningen – några resultat och erfarenheter från en uppsökande verksamhet i Dalby, Dalby 1976, stencil.

Nyberg, Per: Ekonomiska konsekvenser av en sjukdomsperiod, Dalby 1976, stencil.

Nyberg, Per: Om ett sätt att mäta resurskaraktistika hos lokala miljöer i Dalbyregionen, Dalby 1975, stencil.

Nyberg, Per och Swedner, Harald: Några definitionsproblem och mätproblem vid studier av sambandet mellan resursutnyttjande och välfärd, Dalby 1976, stencil.

Samuelsson, Gillis: Hälsoundersökningar av 67-åringar i Dalby. Sociologisk del. Rapport 2, Dalby 1973, stencil.

Samuelsson, Gillis: Historisk belysning av levnadsvillkoren i Dalbydistriktet under 1900-talet, Dalby 1975, stencil.

Samuelsson, Gillis: Redogörelse för den sociala åldringsforskningen i Dalby, Dalby 1976, stencil.

Swedner, Harald: Aktionsforskning och välfärds-mätning, Dalby 1975, stencil.

Swedner, Harald: Aktionsforskning och samhällsarbete – två former för förändringsarbete, Dalby 1976, stencil.

HULTAFORS SANATORIUM

Sveriges största helårskurort

Högt naturskönt läge.

Rika behandlingsresurser.

Sjukgymnastik, massage, medicinska bad,

stor inomhusbassäng, bastu och solbad vid egen sjö, tennisbana, gymnastiksal med badminton och bordtennis etc.

Överläkare: Dr N. Blomstedt

Behandling av invärtes sjukdomar, ledsjukdomar, ämnesomsättningsrubbnings- hjärtsjukdomar, tillstånd orsakade av överansträngning och stress.

Prospekt och upplysningar genom "Rumsbeställningen" Hultafors Sanatorium, tel. 033/950 50.
Postadress; 510 35 Bollebygd.